

บทที่ 2

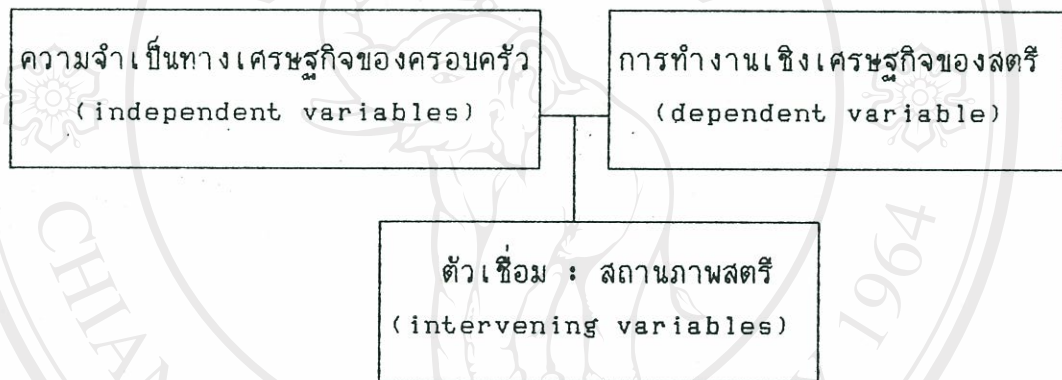
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของสตรีเป็นการพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของสตรี ซึ่งมีเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

สถานการณ์และบทบาทของสตรี

มีงานวิจัยที่กระทำในหลายแห่ง เช่น ที่จังหวัดเชียงใหม่ ฉะเชิงเทรา พระนครศรีอยุธยา สุโขทัย ปทุมธานี สุพรรณบุรี ระยอง ร้อยเอ็ด ปัตตานี [อุไรวรรณ (2519) , สภาสตรีแห่งชาติ (2520) , กานดา (2525) , รัชนิกร (2525) , Plamer, Subhadhira และ Grisaraputi (2526) , อัจฉรา อนงค์ สิริพันธุ์ และพิงพิศ (2527) และ เบญจวรรณ เบญจวรรณ และจามะรี (2530)] ซึ่งได้ผลสรุปสอดคล้องกันอย่างมากว่า สตรีมีภาระหน้าที่ทั้งในงานเกษตรและงานบ้าน เป็นที่พึงที่สำคัญสำหรับลูก ๆ ทั้งทางด้านการเงิน และการอบรมเลี้ยงดูบุตร บทบาทของสตรีในสังคมเกษตรกรรม เป็นบทบาทที่สำคัญมาก แม้ว่าบุรุษจะมีบทบาทสำคัญในการทำไร่ ทำนา เพราะเป็นงานหนัก ต้องใช้กำลังและแรงงานมาก แต่ในเรื่องของ ชั่วโมงการทำงานแล้ว สตรีทุ่มเทเวลาให้กับงานเกษตรไม่น้อยไปกว่าบุรุษ การศึกษา ลักษณะการใช้เวลาประจำวันของสตรีและบุรุษ สามารถชี้ให้เห็นในเชิงปริมาณว่า จำนวนชั่วโมงที่ใช้ในงานเกษตรของบุรุษและสตรีแตกต่างกัน แต่เมื่อรวมจำนวนชั่วโมงที่สตรีใช้ในกิจกรรมเกี่ยวกับงานบ้านด้วยแล้ว จะทำให้จำนวนชั่วโมงทำงานของสตรีมากกว่าจำนวนชั่วโมงทำงานของบุรุษมาก

นอกจากนี้แล้ว เกี่ยวกับเรื่องบทบาทสตรี ยุพิน และคณะ (2523) ได้ศึกษาบทบาทผู้หญิงในองค์กรเพื่อการช่วยเหลือตนเอง พบว่า ปัจจัยสำคัญอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในบทบาทของสตรีประการหนึ่ง คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ อิทธิพลจากระบบเศรษฐกิจภายนอก ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรี ในการที่จะออกมาทำงานนอกเหนือจากงานบ้านและงานเลี้ยงดูบุตรมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแบบจำลองซึ่งดัดแปลงจากที่ สุตสวาท (2526 : 1-25) ได้เสนอไว้ คือ

ซึ่งอธิบายจากแบบจำลองนี้ได้ว่า แม้จะมีความจำเป็นหรือความกดดันทางเศรษฐกิจของครอบครัว การทำงานเชิงเศรษฐกิจของสตรีจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร จะต้องมิตัวเชื่อมอันได้แก่ขอบเขตในสถานภาพของสตรีในสังคมนั้น ๆ หากสังคมนั้น ๆ กำหนดว่าภาระทางเศรษฐกิจเป็นบทบาทของสตรี การทำงานในเชิงเศรษฐกิจของสตรีก็จะมีอัตราสูงขึ้น

การมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ

การยอมรับบทบาทสตรีได้แผ่ขยายกว้างออกไป จากที่ต้องรับผิดชอบเฉพาะเรื่องภายในครอบครัวในฐานะแม่บ้าน ต้องอยู่กับเหย้าเฝ้าเรือน ปัจจุบันสตรีได้เข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องการประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการใช้แรงงานด้านการ

เกษตรและนอกภาคเกษตร โดยใช้เวลาในช่วงฤดูฝนทำงานในไร่นา ส่วนฤดูแล้งมีอาชีพเสริม เช่น การทอผ้าใช้และขาย การเข้าไปรับจ้างในเมือง เป็นต้น เกี่ยวกับเรื่องนี้ สาลี (2526) ได้ศึกษาการเข้าร่วมในกำลังแรงงาน และการทำงานของสตรีในชนบทไทย พบว่า อัตราการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของสตรีและเด็กในฤดูฝนสูงกว่าในฤดูแล้ง กล่าวคือ ในจังหวัดขอนแก่นมีสตรีและเด็กเข้าร่วมในกำลังแรงงานฤดูฝนโดยเฉลี่ยร้อยละ 77.95 และร้อยละ 44.26 ตามลำดับ ส่วนในฤดูแล้งลดลงเป็นร้อยละ 63.35 และร้อยละ 32.14 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาชั่วโมงทำงานของสตรีและเด็ก พบว่าชั่วโมงทำงานในฤดูฝนของสตรีโดยเฉลี่ยร้อยละ 33.66 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนในฤดูแล้งเหลือเพียงร้อยละ 22.59 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ การที่มีอัตราการเข้าร่วมในกำลังแรงงานของสตรีสูงในฤดูฝน เนื่องจากต้องทำการเกษตรในช่วงฤดูเพาะปลูก ส่วนการลดลงของกำลังแรงงานในฤดูแล้ง เนื่องจากมีกิจกรรมอย่างอื่นให้สตรีทำ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมสังคม งานอาสาสมัครในครัวเรือน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอัตราการเข้าร่วมกำลังแรงงาน และชั่วโมงทำงานของสตรี น่าจะกล่าวได้ว่า สตรีมีส่วนสำคัญในการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ดังนั้นในการตัดสินใจด้านการเกษตรของบุรุษ สตรีก็น่าที่จะมีส่วนร่วมด้วย

ในเรื่องการมีส่วนร่วมของสตรีในการตัดสินใจด้านการเกษตร อุไรวรรณ (2521) ได้ศึกษาบทบาทสตรีชนบทที่มีส่วนในการตัดสินใจปรับปรุงไร่นา ที่จังหวัดนครราชสีมา พบว่า สตรีมีบทบาทในการตัดสินใจปรับปรุงไร่นาร่วมกับสามีในทุก ๆ เรื่องที่เกี่ยวกับการขยายเนื้อที่เพาะปลูก การเลือกซื้อพันธุ์พืช การไ้ปุ๋ย การไ้ยากำจัดศัตรูพืช การจัดหาเครื่องทุ่นแรง การจัดหาสินเชื่อ การติดตามข่าวสารทางการเกษตร และมีบทบาทค่อนข้างมากในการตัดสินใจจัดหาแรงงาน และขายผลผลิต ส่วนงานวิจัยของ นรินทร์ชัย (2525) เกี่ยวกับเรื่องนี้ที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในการปลูกข้าว ขั้นตอนที่สตรีมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือขั้นตอนการย้ายกล้า และกานดา (2525) ได้ศึกษาบทบาทของสตรีทางด้านการเกษตรเช่นกัน โดยศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณีแม่บ้านในเขตโครงการชลประทานหนองหวาย จังหวัดขอนแก่น และแม่บ้านในเขตโครงการชลประทานใหญ่ จังหวัดนครปฐม และจังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า สตรีแม่บ้านมีบทบาทมากในด้านการปลูกพืชหมุนเวียนซึ่งมีตลอดทั้งปี และ

ถ้าเป็นครอบครัวที่พ่อบ้านอยู่ ก็จะมึงานบางอย่างที่ทั้งสองช่วยกันทำ แต่ถ้าพ่อบ้านไม่ อยู่สตรีแม่บ้านจะทำงานทุกอย่างแทน เช่น การเลี้ยงสัตว์ ผลิตยาฆ่าแมลง เป็นต้น นอกจากนี้แล้วในการตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรม พ่อบ้านจะปรึกษาสตรีแม่บ้าน ก่อนจึงอาจกล่าวได้ว่า เมื่อมีการพัฒนาการเกษตร สตรีและบุรุษมีแนวโน้มที่จะทำงาน และตัดสินใจเกี่ยวกับงานอาชีพเกษตรกรรมร่วมกันมากขึ้น นอกจากนี้ การแบ่งงาน อย่างเจาะจง เครื่องครัดของบุรุษและสตรีจะค่อยๆ ลดความสำคัญลงไป เกี่ยวกับเรื่อง นี้ วิไลวัจส์ (2529 : 189-198) ได้กล่าวไว้ในบทความ เรื่อง การมีส่วนร่วมของ สตรีชนบทอีสานในการเกษตรว่า สตรีชนบทอีสานมีบทบาทมากมายในทุกขั้นตอนต่าง ๆ ของการทำนา ทำไร่ เช่น ไร่ปอ ไร่มันสำปะหลัง การปลูกผักสวนครัว การเลี้ยง สัตว์ และจับสัตว์น้ำ การจัดซื้อสิ่งของอุปโภคบริโภค เบื้องหลังการดำเนินชีวิตครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นอำนาจในการตัดสินใจ หรือการเริ่มงานใหม่ ๆ ตลอดจนการเก็บ รักษาเงิน การใช้จ่ายเงินภายในบ้าน สตรีชนบทอีสานจะมีอิทธิพลซ่อนเร้นอยู่เป็นอัน มาก นางลักษณ์ และคณะ (2531) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของสตรีในระบบการทำ ฟาร์มว่า แรงงานสตรีมีส่วนในการทำงานเท่าเทียมกับบุรุษในการเพาะปลูกพืชทุกชนิด ส่วนการเลี้ยงสัตว์ใหญ่ อย่างเช่น โค กระบือ สัดส่วนของแรงงานสตรีมีน้อยกว่า บุรุษร้อยละ 20:80 ของเวลาทำงานในการเลี้ยงสัตว์ใหญ่ เนื่องจากสตรีมีข้อจำกัด ในการนำสัตว์ออกไปเลี้ยงได้ทุกๆ ที่ นอกจากนี้สตรียังมีโอกาสทำงานนอกฟาร์ม โดย การรับจ้างทอผ้าฝ้ายหรือเลี้ยงไหม เพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว ดังนั้น สัด ส่วนแรงงานสตรีในงานหัตถกรรมมากกว่าบุรุษร้อยละ 90:10 ของเวลาทำงานหัตถ กรรมครัวเรือน ในกรณีที่บุรุษไม่อยู่บ้านสตรีทำหน้าที่แทน เช่น การผลิตยาฆ่าแมลง ส่วนการเลี้ยงสัตว์ปีก พบว่า แรงงานสตรีของหมู่บ้านนี้ มีสัดส่วนการทำงานในการ ดูแลสัตว์ปีก สูงกว่าแรงงานบุรุษ ขณะที่แรงงานบุรุษจะยังคงทำหน้าที่ซื้อและขายสัตว์ ปีกเป็นส่วนใหญ่ ในเรื่องของการออกไปรับจ้างทำงานในฟาร์มผู้อื่น พบว่า แรงงาน บุรุษและสตรีมีส่วนเท่าเทียมกัน ในการทำงานรับจ้างในการเกษตรภายในหมู่บ้าน และท้องที่ใกล้เคียง และมักจะเป็นแรงงานบุรุษและสตรีในวัยหนุ่มสาว

จากงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นที่แน่ชัดในบทบาท และความสำคัญ ของสตรีในอาชีพเกษตรกรรม เพื่อช่วยยกฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวให้ดีขึ้น

และเมื่อว่างจากงานภาคเกษตรกรรมสตรีมิได้อยู่เฉย ๆ หาอาชีพเสริมทำเพื่อเพิ่มราย
และลดรายจ่ายให้กับครอบครัว เกี่ยวกับเรื่องนี้ Moy และ Tankimyong (1976)
ได้ศึกษาถึงสภาพ และการมีส่วนร่วมของสตรีในการเพิ่มผลผลิต เปรียบเทียบกรณี
สตรีไทยที่เชียงใหม่และสตรีมาเลเซียที่เคดะห์ พบว่า สตรีไทยที่เชียงใหม่ใช้เวลา
ประกอบอาชีพมากพอ ๆ กับสามี และมีส่วนช่วยหาเงินจำนวนร้อยละ 20-60 ของ
รายได้ที่เป็นตัวเงินของครอบครัว ส่วนสตรีมาเลเซียที่เคดะห์นั้น มีการใช้เวลาใน
การประกอบอาชีพมากพอ ๆ กับสามีเช่นกัน แต่ร้อยละ 29.6 ของสตรีเคดะห์เท่านั้น
ที่มีส่วนช่วยหาเงินเพียงร้อยละ 0-20 ของรายได้ที่เป็นตัวเงินของครอบครัว แสดง
ว่าสตรีไทยที่เชียงใหม่ มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจมากกว่าสตรีมาเลเซียที่เคดะห์ นอก
จากนี้ กรมพัฒนาชุมชนร่วมกับองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (2524 :
16) ศึกษาถึงบทบาทการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีชนบท พบว่า การ
มีส่วนร่วมของสตรีในทางเศรษฐกิจนั้น เป็นการมีส่วนร่วมในระดับฐานะของ "ผู้ผลิต"
เนื่องจากการทำนานั้นมิใช่เป็นเพียงอาชีพหลักของคนไทยเท่านั้น แต่การทำนาเป็น
วัฒนธรรมของสังคมชนบทด้วย กระบวนการทำนานั้นมีลักษณะซับซ้อนและเป็นระบบ จำ
เป็นต้องอาศัยแรงงานสตรีในครอบครัว และแรงงานของทุกคนในครอบครัว แม้กระ
ทั่งเพื่อนบ้านในรูปของ "การลงแขก" นอกจากสตรีจะมีส่วนร่วมในการผลิตในอาชีพ
หลักของครอบครัวแล้ว สตรีในเขตชนบทของจังหวัดลำปาง และชัยภูมิ ยังมีการประก
อบกิจกรรมเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัวร้อยละ 83.9 และ 75.7 ตามลำดับ ซึ่ง
กิจกรรมเสริมรายได้นั้น ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ ทอผ้า รับจ้าง เป็นต้น

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของสตรี

กรมพัฒนาชุมชน (2519 : 29-34) ได้ศึกษา "โครงการสารภี ตำบล
ข้าวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่" ซึ่งเป็นโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพและ
การมีงานทำของประชาชนในชนบท พบว่า สตรีที่สูงอายุจะมีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วม
ในโครงการสูงกว่าสตรีที่มีอายุน้อย สตรีที่มีระดับการศึกษาสูงเข้ามามีส่วนร่วมในโครง
การมากกว่าสตรีที่มีระดับการศึกษาต่ำ และสตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีรายได้ต่อ

ครอบครัวต่อปีสูงและมีที่ดินทำกินมาก เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ มากกว่าสตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่า ซึ่งรพีพรรณ (2520:91-94) พบว่าฐานะทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดประเภทอาชีพและการทำงานของสตรีในชนบท แม้ว่าส่วนใหญ่จะดำเนินการเกษตรกรรมก็ตาม แต่เมื่อแยกออกตามฐานะทางเศรษฐกิจแล้ว ความแตกต่างก็ปรากฏให้เห็นคือ สตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำมักจะประกอบอาชีพประเภทใช้แรงงานมากกว่า นอกจากนั้นยังพบว่า อายุ และการศึกษา มีอิทธิพลสำคัญไม่น้อยต่อการเลือกประเภทอาชีพของสตรี ส่วนด้านปัจจัยเกี่ยวกับขนาดที่ดินทำกินนั้น จากการวิจัยของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2534:76) ได้ศึกษาถึงเรื่องการมีส่วนร่วมของแรงงานสตรีในการเกษตร ในท้องที่บ้านป่าสัก ตำบลหนองมะค่าโมง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เกษตรกรทั้งสตรีและบุรุษ ต่างมีส่วนร่วมในการประกอบการเกษตรของฟาร์ม โดยจะแตกต่างกันตามขนาดของฟาร์มดังนี้ ขนาดฟาร์มน้อยกว่า 20 ไร่ มีการใช้แรงงานสตรีในการเกษตรร้อยละ 66 ของแรงงานทั้งหมดที่ใช้ในการเกษตร โดยเป็นแรงงานสตรีในครัวเรือนร้อยละ 58 และแรงงานสตรีจ้างร้อยละ 8 ในขนาดฟาร์ม 20-29.99 ไร่ มีการใช้แรงงานสตรีในการเกษตรร้อยละ 45 ของแรงงานทั้งหมดที่ใช้ในการเกษตร โดยเป็นแรงงานสตรีในครัวเรือนร้อยละ 37 และแรงงานสตรีจ้างร้อยละ 8 ในขนาดของฟาร์ม 30-39.99 ไร่ มีการใช้แรงงานสตรีในการเกษตรร้อยละ 29 และแรงงานสตรีจ้าง ร้อยละ 21 ในขนาดฟาร์ม 40-49.99 ไร่ มีการใช้แรงงานสตรีในการเกษตรร้อยละ 46 ของแรงงานทั้งหมดที่ใช้ในการเกษตร โดยเป็นแรงงานสตรีในครัวเรือนร้อยละ 21 และแรงงานสตรีจ้างร้อยละ 25 สำหรับขนาดฟาร์มใหญ่กว่า 50 ไร่ มีการใช้แรงงานสตรีในการเกษตรร้อยละ 74 ของแรงงาน ทั้งหมดที่ใช้ในการเกษตร โดยเป็นแรงงานสตรีในครัวเรือนร้อยละ 48 และแรงงานสตรี จ้างร้อยละ 26

ยูนิ (2523) กล่าวว่า ปัจจัยภายนอก ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางการการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบทบาทของสตรี ดังนี้

1. ทางด้านการเมืองและการปกครอง วิวัฒนาการในระยะแรกนั้น เน้นหนักไปที่การให้บทบาทของบุรุษในการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ แต่ในระยะต่อมาได้ให้การยอมรับการมีบทบาทของสตรีในด้านการเมืองการปกครองมากขึ้น

2. ทางด้านเศรษฐกิจ อิทธิพลจากระบบเศรษฐกิจจากภายนอก ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรี ในการที่จะออกมาทำงานในระดับสูงกว่าครอบครัวมากขึ้นและการเปลี่ยนแปลงในด้านเทคโนโลยีในรูปแบบของเครื่องทุ่นแรง ได้ทำให้ภาระหน้าที่ตามบทบาทเดิมเบาลง

3. ทางด้านสังคม ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษา อาชีพ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยเปิดโอกาสให้สตรีได้รับโอกาสในการศึกษามากขึ้น และมีโอกาสในการประกอบอาชีพมากขึ้น

4. ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม ได้มีการยอมรับสิทธิสตรีมากขึ้น อันเป็นผลมาจากวัฒนธรรมตะวันตก และศาสนาคริสต์ อันเป็นปัจจัยผลักดันให้สตรีเข้ามามีบทบาทในสังคมระดับสูงกว่าครอบครัวมากขึ้น

ยงยุทธ (2529 : 84-85) ศึกษาถึงการเข้าร่วมแรงงานของสตรีในการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นบ้านในชนบทของประเทศไทย พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ คือ รายได้สุทธิของครัวเรือน ขนาดฟาร์ม คุณภาพที่ดิน การถือครองที่ดิน อายุ ระดับการศึกษา และจำนวนบุตร สามารถอธิบายการเข้าร่วมแรงงานของสตรีได้ 14% และจากปัจจัยกลุ่มดังกล่าวมีปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติอย่างน้อยที่ 5% คือ รายได้สุทธิของครอบครัว ขนาดฟาร์ม คุณภาพที่ดิน และจำนวนบุตร ปภัสสร (2531) ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสตรี ในเขตพื้นที่ชนบทภาคเหนือในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สตรีชนบทมีการประกอบกิจกรรมในภาคเกษตรเกือบทั้งสิ้น มีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นที่เป็นงานนอกภาคเกษตร สตรีแต่ละคนล้วนมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ แต่มีความแตกต่างในการมีส่วนร่วมด้วยสาเหตุหลายประการ คือ การมีที่ดินทำกิน รายได้ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา และระดับความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ นอกจากนี้ สุตสวาท (2526) ได้ให้ข้อคิดประการหนึ่งว่า เมื่อมีความเป็นเมืองสูงขึ้น คุณลักษณะส่วนตัวของสตรี เช่น ระดับการศึกษา ก็จะเข้ามาแทนที่อิทธิพลของปัจจัยด้านครัวเรือน ในการกำหนดระดับการเข้าร่วมในการประกอบอาชีพของสตรี

จากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า มีงานวิจัยต่างๆ จำนวนไม่น้อย ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของสตรี นับตั้งแต่ในเรื่องของบทบาท

สตรี ลักษณะการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของสตรี และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนผลักดันให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงเลือกศึกษาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้การมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของสตรีแตกต่างกันออกไป อันได้แก่ สถานภาพระดับความเป็นอยู่ของครอบครัว ภาระหนี้สิน จำนวนบุตรในวัยเรียน และวัยก่อนเข้าเรียน ลักษณะของครอบครัว รายได้ อายุ ระดับการศึกษา การผ่านการฝึกทักษะในการประกอบอาชีพอื่น (นอกเหนือจากการเกษตร) ความขยันหมั่นเพียรของสตรี สถานภาพด้านผู้นำทางการในสังคม การรับสื่อมวลชน ขนาดของที่ดินทำกิน ความเห็นชอบของสามี รวมทั้งศึกษาถึงลักษณะการประกอบอาชีพ กิจกรรมย่อยในภาคเกษตร และการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของสตรี โดยเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่เกษตรใกล้เมืองและไกลเมือง.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved